קבא א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ס סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סימן סד סעיף טו :

קבב ב מיי' שם הלכ' ו טוש"ע שם סעיף יד :

קבג ג טוש"ע שם סעיף ד:

קבד ד ה מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ סעיף א :

קבה ו ז ח מיי' פי"א מהל' רוצח הל' סמג עשין סג טור יו"ד סימן קטו :

קבו ט י מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף א :

נושא

חלב כסותם נקב

◆

וגו' להביא חלב שעל גבי הדקין דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר להביא חלב שע"ג הקבה. ורמינהי את החלב אשר על הקרב ר"י אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף. שלח רבין משמיה דר' יוחנן כך היא הצעה של משנה ואיפוך קמייתא, מאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא? שאני הכא כיון דקתני "מה" דווקא, אי הכי כר' ישמעאל, כר' עקיבא היא? אמר רב נחמן בר יצחק: שאמר משום אבותיו ולי' לא ס"ל. אמר רב חלב טהור סותם, טמא אינו סותם, ורב ששת אומר אחד זה ואחד זה סותם, בעי רבי זירא חלב חיה מאי: דוקא אמר חלב טהור סותם והאי נמי טהור הוא או דלמא משום דמהדק והאי לא מהדק? אמר אביי מאי תיבעי ליה נהי דשרי באכילה אהדוקי לא מהדק. ההוא נקב דסתמה חלב טמא דאתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דהא אמר רב ששת חלב טמא נמי סותם ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב פפא לרבא, רב ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל ~~ציטומין כנדוקא~~ איגלי ליה בסתקא דדובשא אתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דתנן שלשה משקים אסורים משום גילוי: היין והמים והחלב ושאר כל המשקים מותרים ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל, א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא: ר' שמעון וסכנת נפשות ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל? רבי שמעון מאי היא? דתניא חמשה אין בהם משום גילוי ציר וחומץ שמן ודבש ומוריים ר"ש אומר אף הן יש בהן משום גילוי וא"ר שמעון אני ראיתי נחש ששתה ציר בצידן, אמרו לו שטיא הוה ואין מביאין ראיה מן השוטים. אמר ליה אודי לי מיהת בציר דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבנן כי הוה להו גילויא שדו ליה בציר. אמר ליה אודי לי מיהא בדבש דרבי שמעון בן אלעזר קאי כוותיה דתניא וכן היה ר"ש בן אלעזר אוסר בדבש. אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם, היכא? אמרי לה חוטי דכרכשא ואמרי לה טרפשא דליבא. אמר רבא שמעית מיניה דרב נחמן תרתי: חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים ולא ידענא הי מינייהו, רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן אמר: בר חימצא סתים חימצא לא סתים אמר רב טבות וסימניך יפה בת הבן מבת האב, הי חימצא והי בר חימצא? ת"ש דאמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי

אבל ר' ישמעאל עצמו מחמיר

חלב חיה - בכל מקום בגופו

וסתימת הנקב תלוי בזה בלבד

חלב שעל הדקין. לקמן (דף נג.) אמרינן ריש מעיא באמתא בפי גרירה וזהו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לדברי רבי ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכלל "מואת כל החלב" אבל חלב שעל הקיבה לרבי ישמעאל מותר והיינו מסייע כהני: קרום ונקלף. קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך: אף כל קרום ונקלף. והיינו א] חלב שע"ג הקבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין: תותב. היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה (שמות כב) כשמלה הוא פרוש על הקרב וכן על הדקין ברחבן אבל חלב הקבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות הוא אדוק ושעל הדקים מרחבו והלאה היינו מן הכנתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב ב] אלא ואינו תותב הוא אלא אדוק בהם: כך היא הצעה של משנה. כמו שהשבת ואיפוך קמייתא: כיון דקתני מה חלב כו'. שדורש את המקרא והוצרך לדקדק למר קרום ונקלף ולמר תותב קרום ונקלף: דווקא ג] הוא. ולא נחליף דברי של זה בזה: אי הכי כר' ישמעאל. בתמיה הא דאמרת לעיל נהגו בו היתר כר' ישמעאל והא רבי עקיבא הוא דשרי ליה ולא רבי ישמעאל: חלב טהור סותם. כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא: טמא אינו סותם. כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמו אינה סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב: חלב חיה. המכסה את הקרב: מהו. שיסתום אם ניקב הכרס של חיה ולהא דבעי הא בעיא לא אפשיט ליה אכתי טעמיה דרב מהו: הא נמי טהור. דלא אסר רחמנא אלא כל חלב שור וכשב ועז: מהדק. מחובר יפה בבשר: התורה חסה כו'. בתורת כהנים נפקא לן מוצה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' א"ר מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהו הכלים נפנין וא"ת כלי עלין בגדיו ומתכת מטבילן והם טהורים ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכים שאין להן טהרה אלא שבירה וכל כך חסה תורה על ממונן של לרי

עין קי"ן על ממונן של צדיקים : א"ל רב פפא לרבא, רב. כלומר הא רב דאמר לעיל טמא אינו סותם וטרפה איסורא דאורייתא היא ויש לנו לילך אחר המחמיר דקיימא לן (ע"ז ז.) בשל תורה הלך אחר המחמיר ואת אמרת כו': כנדוקא. מוכר כדים (פסחים דף ל.) שמעתי: בסתקא. כד של דבש: ר' שמעון. אוסר לה משום גלוי כדלקמן וגלוי סכנת נפשות היא ויש לנו לילך אחר המחמיר: אין בהן משום גלוי. שאין נחש שותה מהם: שוטה היה. אותו נחש שאין שאר נחשים שותין כן: בצידן. [שם מקום]: אמר ליה. רבא לרב נחמן בר יצחק: אודי לי מיהא. על כרחך בציר דלא קיימא לן ביה כרבי שמעון: דהא רב פפא כו'. וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה: כי הוי מיגלי להו גילויא. מים או יין הוו שדו ליה בציר לפי שהציר שורף הארס ושוב אינו מזיק ושותין אותו גלוי: אודי לי מיהא. דבדבש הלכתא כוותיה דהא קאי רבי שמעון בן אלעזר כוותיה דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחי: חוטי דכרכשא. חלב שעל חלחולת המוליאה ריעי שקורין סבחיית עשוי קרמין קרמין כעין חוטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה ד] לא מהני וטרפה קרמין עגולין הן כמין כובע : טרפשא דליבא. שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו ואלא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב {דאע"ג דהיינו רביתא ואללו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני הוא} טרפה, דעל כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום: חימצא ובר חימצא. שניהם בחלב שעל הקיבה ולקמן מפרש להו: סתים. אם ניקבה הקיבה: ולא ידענא. רבא קאמר לה: יפה בת הבן מבת האב. ברייתא היא בשבועות בפרק כל הנשבעין (דף מח:) שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה והתם מפרש לה: אינהו. בני א"י: מיכל אכלי ליה. דקסברי חלב טהור הוא:

ולדידן

להביא חלב שע"ג הדקין. לא היה צריך למיכתב (ויקרא ג) את החלב המכסה את הקרב דמוחא כל החלב אשר על הקרב מרבינן אף שעל הדקין או שעל הקיבה לאידך ולמעט חלב שעל גבי דפעת כתביה כדדריש בתורת כהנים : חלב טהור סותם. לא מיירי הכא בריאה ושומן סותמתה או נסרכה בשומן דפשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה ולא מיירי הכא אלא כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד והויא סתימה מעלייתא וחלב העשוי ככובע נמי דאצטריך למימר דאינו סותם היינו כגון טרפשא דליבא ה] כדאמר לקמן שהן שם כל שעה אבל בריאה אין שום חלב סותם : חלב חיה מאי. נראה לרבינו יצחק על מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מבעי לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר : רב ואיסורא דאורייתא וכו'. כדרב פפא הלכה ומסתברא דרבא נמי חזר בו דקאמר לקמן משמיה דרב נחמן חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים : ושאר כל המשקין מותרין. ואם תאמר כמאן הא אפילו רבנן דבסמוך לא שרו אלא חמשה ויש לומר דה"ה לכולן ואותן ה' דנקט משום דפליג רבי שמעון עלייהו אבל בשאר מודה :

◆

מבנה

⋈ ◇

סימונים אלו מראים על מבנה דומה בב' הקטעים (באים. המקרה השני) שענינו גילוי (במשקים) אינו קשור לסוגייתנו חוץ מכך שיש מבנים דומים

שיטה מקובצת

א] ונקלף והיינו נמי חלב שע"ג הקבה: ב] נשאר מן החלב אצלו ולאו תותב: ג] דוקא תנא דוקנא הוא ולא תחליף דברי שלזה בזה: ד] לא מהני וטרפה ואותן קרמין עגולין הן כמין כובע: ה] כדאמרי' לקמן שהוא שם כל שעה :

נושא (בתוך סוגריים)

אינו משקים שייך בדם גילוי

גליון הש"ס

גמ' ואיסורא דאורייתא ואת אמרת. לקמן דף עז ע"א :

נושא

כללים באיזה חלב שייך להיות סותם ואיזה לא

[לקמן סג. שבועות מח.]

[נ"ל ואת כל החלב]

[נ"ל רבי' ישמעאל וכן איתא בילקוט]

* יש דין בכל חלב טמא? החיה מותר (טהור) באכילה

[ר"ס מ. וש"נ]

* אחרי הסוגריים הגמ' חוזרת לענין חלב. בתוך הסוגריים מובא קטע שענינו גילוי במשקים

לעיל י. תרומות פ"ח מ"ד

[תוספתא תרומות פ"ז]

[שבת קב: נדה נ:]

[נ"ל חימצא עבוך]

◆

רבינו גרשום

מאי מסייע כהני יותר מר' עקיבא : להביא חלב שעל גבי הדקין כלומר שאסור . ורמינהו את החלב המכסה את הקרב מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף כו' וזהו חלב שעל גבי הקיבה קרום ויכול לקלוף אותו הקרום ביד . ר' עקיבא מה חלב המכסה כו' תותב קרום ונקלף כלומר וזהו חלב שעל גבי הדקין שאסור מהו לשון תותב שפרוס החלב על גבי הדקין כשמלתא. ואיפוך קמייתא. כלומר אסור להביא חלב שעל הקיבה דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אוסר להביא חלב שעל גבי הדקין: שאני הכא דקתני מה כלומר הכא קתני מה חלב ומה דווקא הוא . אי הכי ר' ישמעאל מיסר קא אסר ואנן אמרינן כתנים נהגו בו היתר (שאמר משום אבותיו) . חלב טהור סותם כגון הדרא דכנתא המהדק כלומר במקום דחוק דמיהדק אבל חלב טמא שעל גבי הקרב לא מיהדק ולא סתים : חלב חיה מהו כלומר חלב שעל גבי הכליות או חלב שעל גבי הקרב דחיה מהו . רב ואיסורא דאורייתא כלומר רב דאמר אינו סותם ואיסורא דאורייתא איסורא דטרפה . כנדוקא עושה דבש למכור בסתוקא דדובשא כלי . התורה חסה על ממונן של ישראל דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא של זהב . הציר והחומץ כלומר ציר שעושין אותו משומן דגים ומן החומץ : מוריים מתלא בלשון לעז : ההוא שוטה הוה ששתה דבר שאינו מתוק : אודי לן מיהא בציר כו' . כלומר שרובו ציר שמרוב חימוצו שורף את הארס אם שתה בו . הודי ליה מיהא בדבש כלומר דר"ש בן משום